

ESO
1

Guia
didàctica

Educació
Plàstica i Visual

Miguel Hurtado / Vicente Patón

 ECIR
EDITORIAL

TA MATETE

Guia didàctica

Disseny i il·lustració coberta. Valverde e Iborra/Disseny gràfic ECIR

Disseny d'interior. Disseny gràfic ECIR
Edició i impressió. Indústries Gràfiques ECIR

©ÉS PROPIETAT
Miguel Hurtado Balaguer
Vicente Patón Espí
Editorial ECIR, S.A.

Depòsit legal: V--2007
I.S.B.N.: 978-84-9826--
Imprés a Espanya - Printed in Spain

Reservats tots els drets. Ni la totalitat, ni part d'aquest llibre pot ser reproduït o transmés mitjançant procediments electrònics o mecanismes de fotocòpia, enregistrament, informació o qualsevol altre sistema, sense el permís escrit de l'editor.

Índex

	CRITERIS GENERALS	7
---	--------------------------------	----------

	OBJECTIUS	13
---	------------------------	-----------

	METODOLOGIA	17
---	--------------------------	-----------

	CONTINGUTS	23
---	-------------------------	-----------

	CRITERIS D'AVALUACIÓ	43
---	-----------------------------------	-----------

I

Criteria generals

1. EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

A l'Educació Secundària Obligatòria els/les alumnes estan capacitats per a realitzar anàlisis més reflexives que a l'educació primària, i d'una major especialització en les tècniques i habilitats dels diferents àmbits.

A l'educació obligatòria l'Educació Plàstica i Visual no constitueix una iniciació única als estudis artístics o a les belles arts. Té a veure, més aviat, amb el món d'experiències dels sentits, provinents tant de la natura, com de l'activitat i creació humanes: les arts, el disseny i, en general, les representacions. El punt de partida de l'àrea està, per això, en les imatges i fets plàstics en els quals viuen els/les alumnes, i on troben els productes de l'arquitectura, del disseny gràfic i industrial i les múltiples propostes visuals transmeses pels diversos mitjans: cinema, televisió, vídeo, fotografia... Precisament, aquest univers quotidià de formes i imatges tan pròxim a l'alumnat, tan envoltant en la nostra cultura moderna, representa un poderós centre d'atracció i d'interès, a partir del qual és possible i convenient desenvolupar l'educació d'acord amb un dels seus fins bàsics: contribuir a la socialització dels joves en el seu mitjà. Aquesta àrea ha de fer-los capaços d'assimilar l'entorn visual i plàstic en el qual viuen, establint amb ell una interacció reflexiva i crítica i donant-los les competències comunicatives necessàries per a desenvolupar-se en la realitat quotidiana.

El desenvolupament de l'individu en la societat actual es realitza a partir d'estímuls sensorials –principalment d'origen visual i tàctil-, i de propostes reflexives – d'origen conceptual.

La informació té el seu origen en la Natura i en les obres creades pels artistes i transmeses pels mitjans de comunicació. Perquè aquesta informació pugui ser assimilada, és necessari reflexionar críticament sobre l'entorn visual i artístic i els valors i idees del món que es desprenen d'aquest entorn.

Aquesta realitat, on estan els objectes dels diferents dissenys i les imatges transmeses pels diversos mitjans -cinema, televisió., imatge digital, etc.-, haurà de ser un dels punts de partida més importants de l'àrea.

Aquest món visual i tàctil es manifesta a través d'un llenguatge: el llenguatge artístic i visual, el coneixement del qual constitueix el fonament de l'àrea.

Com a llenguatge, el llenguatge artístic necessita de nivells o processos: saber comprendre – saber veure i saber expressar-se – saber fer.

El saber veure constitueix un procés físico-psíquic, on la percepció immediata ha de ser, en primer lloc, la base per a l'inici d'un procés de sensibilització i, de comprensió racional i d'interpretació.

El saber fer implica el saber veure i es manifesta mitjançant l'expressió i les diferents formes de representació. Per a ambdues maneres es precisen eines, instruments, recursos i estratègies.

En un món d'imatges i fets artístics, és necessari capacitar els individus per a apreciar, analitzar, expressar i criticar i transferir la informació visual que reben.

L'àrea d'Educació Plàstica i Visual té com a objectiu fonamental el desenvolupament d'aquestes capacitats i de les competències bàsiques en la comunicació, necessàries per a interpretar el sentit de les imatges, de les obres d'art, dels fets i fenòmens artístic-culturals i el sentit de les seves pròpies propostes creatives.

Cal tindre en compte que l'alumnat es desenvolupa en un món en el qual la informació visual és cabdal; per tant, seria absurd que un estudiant que acabara l'Educació Secundària Obligatòria no tinguera un coneixement bàsic d'eixe llenguatge visual i artístic que li acompanya constantment. La paulatina adquisició d'aquests coneixements proporcionarà a l'alumnat actituds positives i necessàries per a la seua realització personal:

1. Li ensenyarà a enfrontar-se als estímuls i missatges visuals de forma crítica, receptiva i reflexiva, fent conscient el sentit dels missatges, potenciant així les capacitats analítiques, comparatives i reflexives, que li ajudarà en el camí cap a la formació d'una personalitat autònoma.
2. Afavorirà el desenvolupament de la seua pròpia sensibilitat estètica, despertant una inquietud imprescindible per a gaudir dels fets artístics que el món li ofereix (exposicions, museus, espectacles...).

Un dels objectius principals de l'educació secundària és que l'alumnat siga capaç, no només d'analitzar els missatges visuals, sinó de realitzar propostes de representació amb una competència suficient tant conceptual com tècnica.

S'estableixen cinc eixos fonamentals que articulen el disseny del currículum:

- I) **Observació, percepció i llenguatge.**
- II) **Representació i descripció amb la imatge.**
- III) **Entorn audiovisual i multimèdia.**
- IV) **Expressió, creació i disseny.**
- V) **Lectura i valoració dels referents artístics.**

Aquests eixos descriuen tot allò relatiu al llenguatge artístic i a la cultura visual. Tracten de proporcionar la informació i les experiències bàsiques respecte dels elements formals, així com de la seua articulació, sintaxi i sentit. Són centres d'interès a partir dels quals el professorat haurà de realitzar la programació de cada curs.

El primer eix persegueix la comprensió dels aspectes del món visual i artístic que envolta l'alumnat. Aquesta comprensió suposa la capacitat no només d'ordenar i classificar, sinó també la de valorar els aspectes semàntics elementals de les formes i les imatges.

El segon eix pretén analitzar i experimentar aquells procediments i tècniques que tenen valor primordial, bé per la seua facilitat i freqüència d'ús, bé per la seua difusió i impacte en la cultura actual. Per aquest motiu és tan important conèixer les tècniques de paper i llapis com els fonaments de la fotografia, del vídeo o la informàtica, conceptes i procediments els quals estan continguts en el tercer eix, dedicat principalment a la creació a partir de les noves tecnologies.

El quart eix està dedicat principalment al coneixement dels conceptes i procediments fonamentals en la representació de les formes i en la composició.

Un últim eix de referència desenvolupa els continguts necessaris per a assolir una certa aproximació dels/les alumnes als valors estètics i artístics de les imatges, i de l'art en general.

L'àrea d'Educació Plàstica i Visual passa a ser operativa en el quart curs per a ser triada per aquells alumnes que tinguen un especial interès en ella, com orientació per a prosseguir uns estudis acadèmics o professionals o per a incorporar-se a la vida activa i professional.

La configuració de l'àrea en aquest últim curs té com a principals objectius els següents:

1. L'aprofundiment en els continguts abordats en els cursos anteriors que permeti a l'alumnat con-

solidar les seues competències bàsiques de manera que li aporten recursos i estratègies d'aplicació i solució de problemes, així com la possibilitat d'interpretar reflexivament la realitat en la qual viu.

2. Es pretén també preparar suficientment per a l'accés a les diferents opcions de Batxillerats i Cicles Formatius.

1. Contribució de la matèria a l'adquisició de les competències bàsiques

L'Educació plàstica i visual contribueix, especialment, a adquirir la competència artística i cultural. En aquesta etapa es posa l'èmfasi en ampliar el coneixement dels diferents codis artístics i en la utilització de les tècniques i els recursos que els són propis. L'alumnat aprèn a mirar, veure, observar i percebre, i des del coneixement del llenguatge visual, a apreciar els valors estètics i culturals de les produccions artístiques. Per altra banda, es contribueix a aquesta competència quan s'experimenta i investiga amb diversitat de tècniques plàstiques i visuals i s'és capaç d'expressar-se a través de la imatge.

L'Educació plàstica i visual col·labora en l'adquisició d'autonomia i iniciativa personal atès que tot procés de creació suposa convertir una idea en un producte. Col·labora estretament a desenvolupar estratègies de planificació, de previsió de recursos, d'anticipació i avaluació de resultats. En resum, situa a l'alumnat davant un procés que li obliga a prendre decisions de manera autònoma. Tot aquest procés, juntament amb l'esperit creatiu, l'experimentació, la investigació, i l'autocrítica fomenten la iniciativa i autonomia personal.

Aquesta matèria constitueix un bon vehicle per al desenvolupament de la competència social i ciutadana. En aquella mesura on la creació artística suposa un treball en equip, es promouen actituds de respecte, tolerància, cooperació, flexibilitat i es contribuirà a l'adquisició d'habilitats socials. Per altra banda, el treball amb eines pròpies del llenguatge visual, que indueixen al pensament creatiu i a l'expressió d'emocions, vivències i idees, proporciona experiències directament relacionades amb la diversitat de respostes davant un mateix estímul i l'acceptació de les diferències.

A la *competència per a aprendre a aprendre* es contribueix en la mesura que s'afavorisca la reflexió sobre els processos i experimentació creativa ja que implica la

presa de consciència de les pròpies capacitats i recursos així com l'acceptació dels propis errors com a instrument de millora.

La importància que adquireixen en el currículum els continguts relatius a l'entorn audiovisual i multimèdia expressa el paper que s'atorga a aquesta matèria en l'adquisició de la competència en *tractament de la informació* i en particular al món de la imatge que aquesta informació incorpora. A més, l'ús de recursos tecnològics específics no només suposa una eina potent per a la producció de creacions visuals sinó que al seu torn col·labora en la millora de la *competència digital*.

L'educació plàstica i visual contribueix a l'adquisició de la competència en el *coneixement i la interacció amb el món físic* mitjançant la utilització de procediments, relacionats amb el mètode científic, com l'observació, l'experimentació i el descobriment i la reflexió i l'anàlisi posterior. Així mateix introdueix valors de sostenibilitat i reciclatge quant a la utilització de materials per a la creació d'obres pròpies, anàlisis d'obres alienes i conservació del patrimoni cultural.

Finalment, aprendre a desenvolupar-se amb comoditat a través del llenguatge simbòlic és objectiu de l'àrea, així com aprofundir en el coneixement d'aspectes espacials de la realitat, mitjançant la geometria i la representació objectiva de les formes. Les capacitats descrites

anteriorment, contribueixen a que l'alumnat adquireixca *competència matemàtica*.

Tota forma de comunicació posseeix uns procediments comuns i, com a tal, l'Educació plàstica i visual permet fer ús d'uns recursos específics per a expressar idees, sentiments i emocions alhora que permet integrar el llenguatge plàstic i visual amb altres llenguatges i amb això enriquir la comunicació.

COMPETÈNCIES	Unitats 1r ESO
Competència en Comunicació	1,2,3,4,6,7 i 8
Competència Matemàtica	1.3.5.6.7 i 8
Competència en el coneixement i la interacció amb l'entorn	2,3,4,5,6,7 i 8
Tractament de la informació i competència digital	1,3,4,5,6,7 i 8
Competència social i ciutadana	1.3.4 i 6
Competència artística i cultural	Totes
Competència per a aprendre a aprendre	1,2,3,4,5,6,7 i 8
Iniciativa i esperit emprenedor	1,2,3,6 i 8

II

Objectius

I. OBJECTIUS GENERALS

L'ensenyament de l'Educació plàstica i visual en aquesta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les següents capacitats:

1. Observar, percebre, comprendre i interpretar des d'una visió crítica i reflexiva les imatges de l'entorn natural i cultural, sent sensible a les seues qualitats plàstiques, estètiques i funcionals, per a generar nous coneixements.
2. Conèixer, debatre i reflexionar sobre el sentit de les imatges de la cultura visual, així com localitzar i investigar els àmbits i canals a través dels quals es presenten.
3. Apreciar els valors culturals i estètics: identificant, interpretant i valorant els seus continguts, entendre'ls com a part de la diversitat cultural, contribuint al seu respecte, conservació i millora.
4. Utilitzar la diversitat dels imaginaris culturals més pròxims a l'entorn personal com a font d'informació i motivació, i transferir coneixements que contribuïsquen a la formació artística dels alumnes, alhora que adquireixen estratègies i coneixements.
5. Apreciar l'educació artística com a font de coneixement i com a part integrant d'un patrimoni cultural, contribuint activament al seu respecte, conservació, divulgació i millora.
6. Comprendre els conceptes artístics i tècnics, així com els procediments més comuns que permeten una competència comunicativa gràfico-plàstica suficient.
7. Desenvolupar la creativitat i la capacitat comunicativa i expressiva, des de la complexitat i la subjectivitat, adquirint competències en el llenguatge artístic i visual que permeten relacionar-les amb altres àmbits de coneixement i llenguatges.
8. Utilitzar el llenguatge plàstic per a representar emocions i sentiments, vivències i idees, contribuint a la comunicació, reflexió crítica i respecte entre les persones.
9. Respectar, apreciar i aprendre a interpretar les diverses maneres d'expressió visual, superant estereotips i convencionalismes, alhora que elaborar judicis personals que permeten actuar amb iniciativa i criteris propis.
10. Conèixer i utilitzar de forma pràctica les diverses tècniques plàstiques i visuals i les Tecnologies Informàtiques d'Informació i comunicació per a aplicar-les en les pròpies creacions i generar propostes amb aquests nous mitjans.
11. Conèixer els conceptes i procediments del dibuix en els seus vessants tècnics i artístics.
12. Representar formes i espais amb domini de la geometria plana i la perspectiva, les proporcions i la representació de les qualitats de manera que siguin eficaces per a la comunicació.
13. Desenvolupar estratègies a partir de projectes i activitats que impliquen esforços intel·lectuals i procedimentals i apreciar les possibilitats expressives que ofereix la investigació amb diverses tècniques visuals.
14. Planificar i reflexionar, de forma individual i cooperativament, sobre el procés de realització d'activitats i projectes, partint d'objectius prefixats i revisar i valorar reflexivament, al final de cada fase, l'estat de la seua consecució, valorant l'esforç de superació que suposa el procés creatiu.
15. Relacionar-se amb altres persones participant en activitats de grup amb flexibilitat i responsabilitat, afavorint el diàleg, la col·laboració, i adoptant actituds de flexibilitat, solidaritat, interès i tolerància, superant inhibicions i prejudicis i rebutjant discriminacions per característiques personals o socials.

III

Metodologia

I. METODOLOGIA GENERAL

Al llarg de l'ESO, les capacitats que l'Educació Plàstica i Visual es proposa establir en els alumnes, es desenvolupen en la direcció d'un cultiu analític i explorador i una comprensió cada vegada més completa de les formes i imatges de l'entorn per arribar a elaborar criteris personals que permeten un tipus de pensament creatiu. Dos criteris bàsics poden contribuir a establir la seqüència de continguts: la coherència, derivada de la lògica interna de l'àrea, i el desenvolupament evolutiu dels alumnes.

El primer criteri, el de la lògica interna de l'àrea, pot estructurar-se al llarg de tres eixos:

- La sintaxi dels llenguatges visuals i plàstics.
- L'exploració, anàlisi i estima de l'entorn visual i plàstic.
- La utilització i anàlisi de tècniques i procediments expressius.

Aquests tres eixos sintetitzen els aspectes fonamentals que es pretén ensenyar en aquesta àrea en les dues línies que es fonamenta: la de saber veure i la de saber fer. La seqüència ha d'establir una sèrie ordenada d'idees centrals que proporcionen continuïtat en el tractament dels continguts al llarg de l'etapa, de manera que els alumnes puguin relacionar continguts i progressar adequadament, prenent una vegada i una altra aqueixos continguts en el punt que van quedar en un moment anterior. Les idees-eix, per altra banda, no han d'entendre's aïllades unes d'altres, sinó de manera relacionada, aconseguint en la seva relació mateixa nivells més alts de complexitat a mesura que avança l'etapa.

Respecte al primer eix, la sintaxi dels llenguatges visuals i plàstics, la seva presència ve exigida perquè en el llenguatge visual i plàstic, com en qualsevol altre llenguatge, és necessària l'ordenació i enllaç dels elements del codi visual per a construir la «frase visual». Per això, convé començar per l'estudi i comprensió dels elements que configuren aquests llenguatges per arribar després a la seva articulació en diferents composicions amb una finalitat expressiva o descriptiva i arribar també a l'anàlisi estructural dels diversos missatges visuals transmesos per diferents mitjans d'expressió i comunicació.

Respecte al segon eix, el d'exploració, anàlisi i estima de l'entorn visual i plàstic, convé partir de l'exploració i

l'anàlisi de determinats aspectes de l'entorn natural i cultural dels alumnes, els quals, a partir d'això, podran millorar gradualment la seva pròpia percepció de la realitat fins a arribar a una anàlisi i estima, de caràcter més general, dels valors emotius i funcionals de les imatges i les formes.

Quant al tercer eix citat, el de la utilització i anàlisi de tècniques i procediments expressius, té el seu començament en una experimentació manual amb materials que ha d'unir-se a procediments d'anàlisi de les distintes tècniques i materials de l'expressió visual i plàstica.

Als citats eixos, relatius a la lògica interna de l'àrea visual i plàstica, cal afegir la consideració d'un segon criteri, de natura evolutiva, que aconsella graduar els continguts, adequant-los al nivell de comprensió dels alumnes en cada cicle, establint una distància òptima entre el que són capaços de fer en un moment donat i els nous continguts i capacitats que se'ls intenta ensenyar.

La combinació d'ambdós criteris, el de la lògica interna de l'àrea i el criteri evolutiu, obliga a identificar quins són les capacitats i coneixements que els alumnes posseeixen en començar l'etapa o cicle i tractar de portar a terme el pas d'un quefer experimental i lúdic, com a aproximació a la realitat visual i plàstica, a uns coneixements i capacitats basats en la lògica, l'anàlisi i el pensament abstracte, i això a través de la proposta d'hipòtesis de treball que conduïsquen a resultats creatius.

II. METODOLOGIA ESPECÍFICA

ÀREA D'EDUCACIÓ PLÀSTICA I VISUAL. EDITORIAL ECIR

Partint de l'exposat en la metodologia general i en els criteris generals anteriorment descrits, l'equip d'experts que han realitzat aquest projecte curricular, han plasmat la seva programació per a l'Àrea d'Educació Plàstica i Visual en els llibres que presenta l'editorial ECIR. Per a resoldre'l es van plantejar la següent qüestió: els CONTINGUTS que cal exposar mitjançant la utilització de determinats PROCEDIMENTS per arribar a determinades COMPETÈNCIES. Per a una millor comprensió seguirem mantenint la nomenclatura de primer i segon cicle, encara que aquesta ja no s'utilitzi en la LOE. La nostra resposta s'estructura de la següent forma:

PRIMER O SEGON CURS DE L'ESO

Les normatives de desenvolupament de la implantació progressiva de l'ESO que tenen en compte les experimentacions realitzades durant els últims cursos, plantegen la conveniència d'impartir l'Àrea d'Educació Plàstica i Visual durant un sol curs del primer cicle. Al nostre entendre hauria de realitzar-se en el segon curs, podent-se acceptar malgrat que es realitzi en el primer curs tal com sembla plantejar-se des de l'administració educativa.

TERCER I QUART DE L'ESO

Per al tercer curs es parteix de la base d'una dedicació horària de dues hores setmanals amb caràcter obligatori i per al quart curs, una dedicació de tres hores setmanals amb caràcter opcional.

ASSIGNATURA O MATÈRIA

Siga com siga la decisió final sobre la dedicació horària en els diferents cursos de l'ESO, el present projecte s'adapta a les característiques temporals dalt indicades, fonamentant la seua estructuració de continguts d'acord amb l'evolució cognitiva dels/les alumnes.

Es tracta d'impartir la docència d'una matèria considerada com a instrumental en els esquemes de l'ESO, la qual cosa implica el desenvolupament d'unes capacitats de caràcter eminentment pràctic i conceptual, recordem el saber veure i saber fer.

El punt de partida està en el món quotidià d'imatges i fets plàstics en el qual viuen els/les alumnes, i on estan els objectes de l'arquitectura, del disseny gràfic i industrial, i les múltiples imatges visuals transmeses pels distints mitjans: cinema, televisió, vídeo, fotografia ... Precisament, aquest univers quotidià de formes i imatges, tan pròxim a l'alumne i tan envoltant en la nostra cultura moderna, representa un poderós centre d'atracció i d'interès, a partir del qual és possible i convenient desenvolupar l'educació.

El saber veure pot produir-se en dos nivells diferents que han de ser objecte d'educació: el de la percepció visual immediata i el de la comprensió conceptual.

La línia educativa, relativa al saber fer, té també dos nivells: el de la representació i el de la instrumentació.

La didàctica d'aquesta àrea ha de partir de l'apreciació d'allò més proper per a arribar al més llunyà. Es tracta, abans de res, que l'alumne/a assimile l'entorn visual i plàstic on viu.

AULA

És aconsellable la utilització d'un aula específica, del tipus de laboratori-taller, amb servei d'aigua propi, bona llum i ventilació, amb taules abatibles i tamborets regulables.

PROFESSOR

Per descomptat, ha de ser un especialista en la matèria que conega el llenguatge visual i plàstic i siga capaç de motivar i transmetre als alumnes. La seua tasca consistirà a fer que els/les alumnes assimilien els continguts de les unitats didàctiques programades, i que es desglessen a continuació.

UNITAT DIDÀCTICA

El primer pas per a poder realitzar l'exercici de la docència d'una unitat didàctica, és el coneixement de l'estat o nivell de capacitats dels discent, la qual cosa ens permetrà establir un punt de partida i seleccionar les activitats més adequades.

a) ACTIVITAT MOTIVADORA

La seua funció consisteix a fer que l'alumne/a entre en contacte amb el tema a desenvolupar, cridar la seua atenció sobre els aspectes que relacionen la unitat amb el seu entorn propi i prémer la seua curiositat.

L'activitat motivadora estarà sempre controlada pel professor, no en va, es pretén aconseguir un determinat resultat que ens servisca de via per a l'exposició de la unitat didàctica. Pot consistir en un sondeig de preguntes per a detectar el nivell de coneixement previ de l'alumnat, o l'exposició d'una anècdota.

b) CONTINGUT

Després d'haver aconseguit captar l'interès de l'alumne amb l'activitat motivadora, haurà de passar-se a l'exposició dels continguts de caràcter teòric que conté la unitat didàctica. Aquesta exposició mai no ha de perdre de vista la seua relació amb l'entorn cultural i social del discent i, mitjançant una abundant il·lustració de la qüestió, aconseguirà que el que estiguem tractant li siga familiar i atractiu, per a

aconseguir dur-li d'allò que coneix i li agrada a tot allò que desconeix i convé, encara que de vegades no li agrade.

c) *ACTIVITATS*

L'exposició didàctica serà culminada amb la realització d'activitats que serviran de vincle entre els conceptes teòrics que es pretén transmetre i l'entorn, així com de vehicle per a l'experimentació de les diverses tècniques del llenguatge visual i plàstic, la qual cosa ha de contribuir a l'adquisició de capacitats de crítica i desenvolupament del gust personal i de les competències bàsiques.

d) *IL·LUSTRACIONS*

Tota l'exposició de la unitat didàctica ha d'anar acompanyada d'una profusa quantitat d'il·lustracions, que d'una banda servisquen d'orientació sobre els procediments a utilitzar i els mecanismes necessaris per a la resolució de les qüestions que es plantegen, i per altra banda, acosten a l'alumne al coneixement i

valoració del fet artístic en les seues facetes històrica i contemporània.

e) *REFERENTS ARTÍSTICS*

Sempre ha estat un recurs pedagògic la reiteració, per la seua funció de repàs, record i reafirmació de les capacitats i procediments desenvolupats durant la unitat didàctica. Les activitats de reforç, a criteri del professor es realitzaran pels alumnes a casa i seran comentades en l'aula.

També hem inclòs en cada tema un apartat que introdueix a l'alumnat en la percepció i estima del fet artístic, mitjançant un recorregut de la història del mateix amb una gran profusió d'imatges il·lustratives de les diferents èpoques i estils.

f) *PER A RECORDAR*

Després de cada capítol o la fi de la unitat didàctica, s'ofereix a l'alumne un resum o síntesi dels continguts exposats, la qual cosa li ha d'ajudar a valorar allò realment important del tema i reforçar el seu interès, sent també més fàcil el repàs del tema.

IV

Continguts

UNITAT DIDÀCTICA 1. LA IMATGE

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 11 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

- Procés perceptiu.
- Classificació.
- Codificació imatges 2 sessions
- El tebeo o còmic 1 sessió

- Codi del llenguatge del còmic 1 sessió
- Tipus d'imatges 1 sessió
- El Logotip 1 sessió
- Referents artístics 1 sessió
- *Activitat 1* 1 sessió
- *Activitat 2* 1 sessió
- *Activitat 3* 1 sessió
- *Activitat 4* 1 sessió

2. CONTINGUTS

Continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals que es consideren més adequats perquè, al llarg de la unitat didàctica 1, els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. Definició d'imatge. 2. Imatge i realitat. Iconicitat, figuració/abstracció. 3. Relació dels diferents grups de les formes artificials amb el llenguatge plàstic i visual (formes funcionals amb el disseny, artístiques amb l'art, etc.). 4. Sintaxi dels llenguatges visuals específics: còmic, fotografia, publicitat i les seues característiques comunes. 5. Imatges fixes i en moviment. 6. L'enquadrament. Concepte de pla i tipus: - General. - Mitjà. - Curt. 7. L'angulació: - Normal. - Picat. - Contrapicat. 8. La imatge representativa i simbòlica. Símbols i signes dels llenguatges visuals. 9. Estudi sistemàtic del còmic. 10. Formes bàsiques que s'utilitzen en la realització dels logotips. 11. Aspecte del logotip.	1. Observació d'imatges (còmics, anuncis, quadres...) anàlisi i comparança, en funció del seu ús i finalitat. 2. Comparança d'imatges d'un mateix objecte. 3. Observació i anàlisi dels aspectes formals de determinades imatges tenint en compte factors plàstics (composició, enquadrament, angulació) i narratius. 4. Realització de manipulacions formals sobre imatges impreses amb la finalitat de dotar-les d'un nou contingut. 5. Organització de formes en el camp visual i distribució de forma equilibrada. 6. Gestació progressiva i organitzada d'un còmic: Guió, esbossos i realització. 7. Observació i anàlisi dels signes gràfics que intervenen en la composició d'un logotip. 8. Investigació estilística dels elements figuratius que intervenen en la configuració dels logotips. 9. Estudi analític de la grafia de les lletres en els logotips amb el nom de la marca o empresa.	1. Actitud de curiositat i sensibilització davant certs aspectes formals del món circumdant. 2. Curiositat i gust per conèixer les representacions icòniques d'un mateix objecte i les seues finalitats específiques. 3. Observació dels trets particulars dels diferents llenguatges visuals. 4. Interès per conèixer l'organització interna de qualsevol missatge visual i la relació entre la seua forma i el seu contingut. 5. Disposició per a descobrir dimensions estètiques i qualitats expressives en les imatges que ens envolten. 6. Valorar la importància de la composició en obres pròpies i alienes. 7. Actitud crítica davant els aspectes positius i negatius de la publicitat, i rebuig dels elements que suposen discriminació sexual, social o racial. 8. Recerca de solucions originals a l'hora d'enfrontar-se a representacions gràfiques, superant estereotips i convencionalismes. 9. Reconeixement de la necessitat de desenvolupar un gust personal i uns valors estètics davant les formes i imatges del seu entorn i de la seua època. 10. Interès per conèixer el vocabulari específic per a ampliar les seues possibilitats d'expressió. 11. Actitud positiva i participativa en els treballs en grup. 12. Gust per l'ordre i neteja en l'elaboració i presentació dels treballs. 13. Maneig correcte i conservació dels instruments de treball. 14. Valoració de l'ordre i neteja en l'aula o taller.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els/les alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Presenta tots els treballs realitzats al llarg d'aquesta unitat? Amb quin resultat? (*)

(La valoració de cadascun d'aquests treballs es podrà fer seguint els criteris que es proposen per a avaluar les activitats.)

- Coneix el vocabulari elemental amb el camp de la imatge: Imatge, imatge fixa i en moviment, suport, emissor, receptor, codi, missatge, iconicitat, figuració, abstracció, composició, enquadrament, pla, angulació, picat, contrapicat...?
- Sap classificar imatges segons el tipus de composició que predomina en elles?
- Pot reconèixer i nomenar els diferents tipus de plànol que caracteritzen a una sèrie d'imatges?
- Distingeix una imatge presa amb una angulació normal, en picat o en contrapicat?
- Sap descriure imatges, utilitzant amb propietat el vocabulari i els coneixements estudiats en la unitat?
- Sap classificar imatges segons la seua finalitat principal i argumentar les seues decisions?
- Sap valorar imatges de diferents tipus analitzant la relació entre la seua forma i el seu significat?
- Sap modificar, substituir o afegir elements formals, o factors expressius d'una imatge o conjunt, a fi d'emfatitzar, matisar o anular, de forma intencionada, aspectes del seu contingut, trobant-li nous sentits?
- Sap distingir entre els diferents suports d'una imatge?
- Valora la capacitat d'una imatge segons el suport utilitzat?
- Coneix el codi de llenguatge utilitzat en la història gràfica o còmic?
- És conscient de la importància que té el logotip com a signe d'identificació de l'empresa o producte?

- Se n'ha adonat de la importància que exerceix la forma geomètrica en la percepció humana i la seua utilització en el logotip?
- Sap conjugar els elements geomètrics amb la grafia de les lletres?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe?
- Presenta el treball en la data prevista?
- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?
- Participa activament, si el treball és en grup?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- Es considera convenient que vegem molts tipus d'imatges a classe, ja siga a través de revistes o de còmics.
- Es podria crear un fons de còmics per al treball en l'aula, de manera que els alumnes pogueren accedir a ells quan ho necessitaren.
- Es poden organitzar mostres amb els treballs més representatius.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitat 1

Amb aquesta activitat es pretén comprovar que l'alumne/a, cerque i seleccione imatges impreses representatives dels diferents tipus de plans estudiats anteriorment i que intente relacionar, en cada cas, l'ús d'un determinat pla amb el significat de la imatge representada.

- Amb els treballs individuals, es pot realitzar un arxiu de classe, que servisca per a ampliar la visió i el banc de dades de cada alumne.
- És convenient deixar clar als alumnes, que es tracta de trobar els plans que es descriuen, i que no

han de retallar plans generals per a fer altres més curts.

Activitat 2

Aquesta activitat pretén ajudar els alumnes en el procés de descodificació del còmic, al mateix temps que els facilita unes capacitats expressives i d'observació.

- Amb l'agrupació i selecció de totes les fitxes, es pot elaborar tot un catàleg d'expressions i comentar els resultats en grup.
- Cap l'opció de dirigir les expressions que ha de localitzar cada alumne.

Activitat 3

Es tracta de practicar el muntatge d'un còmic, amb el seu guió adaptat, textos i seqüències.

- Els alumnes podran comprovar la quantitat de possibles lectures que ofereixen les imatges segons siguin seqüenciades.

- Es pot repetir amb altres exemples.

Activitat 4

Es tracta de llegir imatges i analitzar un logotip.

- Els alumnes comprovaran els diferents tipus de logotips i les seues variacions.
- També veuran la importància de la geometria en el disseny de logotips.

UNITAT DIDÀCTICA 2. LA FORMA

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 13 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

- Concepte de forma.
- Percepció de la forma.
- Configuració de la forma 1 sessió
- Materialització de la forma.
- El punt 1 sessió
- La línia 1 sessió
- La línia en les formes figuratives.
- La taca, les masses 1 sessió
- Referents artístics 1 sessió n
- *Activitats 1,2, 3, 4 i 5* 7 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts de la Unitat Didàctica que es consideren més adequats perquè els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. Concepte de forma. 2. Percepció de la forma. 3. Materialització de la forma mitjançant: - Punts. - Línies. - Masses. 4. La línia com a element que determina la percepció de volum en el pla. 5. Formes figuratives, figures abstractes i orgàniques.	1. Utilització de diferents tècniques que produeixen signes gràfics i aplicar-los en representacions plàstiques. 2. Utilització de la línia com a contorn de les formes. 3. Ocupació i maneig d'instruments que determinen línies i figures elementals. 4. Organització de formes geomètriques amb fins decoratives i ornamentals. 5. Utilització de les masses per a crear formes i imatges.	1. Disposició per a descobrir aspectes estètics en l'entorn. 2. Receptivitat al fet artístic i disponibilitat i gust per portar-lo a terme. 3. Gust per l'exactitud, ordre i neteja en l'elaboració de les representacions gràfiques i plàstiques. 4. Maneig correcte i conservació dels instruments de treball. 5. Valoració dels aspectes expressius i artístics. 6. Inquietud per conèixer els ritmes geomètrics en la natura.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els/les alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Presenta tots els treballs realitzats al llarg d'aquesta unitat? Amb quin resultat? (*)

(La valoració de cadascun d'aquests treballs es podrà fer seguint els criteris que es proposen per avaluar les activitats.)

- Sap que la percepció de la forma depèn de la intensitat del contrast?
- Sap diferenciar les formes figuratives de les abstractes o les orgàniques?
- Sap que les línies poden donar sensació de volum en el plànol?
- Pot definir i diferenciar la silueta de la línia de contorn?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe
- Presenta el treball en la data prevista?
- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?
- Participa activament, si el treball és en grup?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- Es pretén, en tota la unitat, posar l'accent en la percepció de la forma, ja siga mitjançant la configuració de punts, línies o masses.

- Així mateix es pretén descobrir els efectes visuals de percepció òptico-cinètics que es produeixen en les interferències de les línies i la seua accentuada sensació de relleu en el plànol.
- El rigor dels traçats geomètrics determinarà el concepte d'abstracció de les formes, així com les possibilitats d'aquestes en les aplicacions en el camp del disseny.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitat 1

En aquesta activitat es vol ressaltar que la forma pot generar-se mitjançant punts. L'agrupació i dispersió de punts pot configurar la forma en el pla.

Activitat 2

Aquesta activitat pretén demostrar el poder que té la línia per a generar sensació de volum en el pla. Els entrecuaments de línies poden crear efectes de "moiré".

Activitat 3

Es pretén en aquesta activitat que l'alumne perceba que representant només la línia de contorn d'un objecte, aquesta suggereix la percepció completa de la forma. En el segon exercici es planteja que la línia en entrecruar-se genera el clarobscur de la forma i permet veure l'aspecte volumètric de la mateixa.

Activitat 4

Es tracta en aquesta activitat de plantejar els traçats geomètrics bàsics i més elementals, perquè més tard puguin realitzar-se exercicis més complexos.

Activitat 5

Aquesta activitat mostra la percepció de la forma mitjançant masses, bé siga mitjançant siluetes o com a aplicació de la taca com a clarobscur de la forma.

UNITAT DIDÀCTICA 3. EL COLOR

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 16 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

- Les coses que ens envolten tenen color.
- Com percebem el color?

- Quina funció ocupa l'objecte?
- L'ull quina missió ocupa?
- Llums i pintures de color.
- Anem a pintar.
- Referents artístics 2 sessions
- Gammes.
- Activitats 1,2, 3 i 4 14 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts de la Unitat Didàctica que es consideren més adequats perquè els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. El color com a fenomen físic i visual. Barreges additives i sostractives. 2. Criteris bàsics del color en l'ocupació de pigments. - Colors primaris i secundaris. - Colors contraris i complementaris. 3. Obtenció de barreges sostractives. 4. El color a la natura. - Gammes. 5. Aspectes canviants del color segons la seua combinació. 6. Matisos i valors del color. - Obtenció de matisos per barreges en diferents proporcions dels tres colors primaris. 7. Procediments pictòrics: - Pintures al tremp. - Llapis de color. - Retoladors.	1. Observació del color en la natura i en els objectes de l'entorn. 2. Investigació experimental en l'obtenció de colors secundaris en les barreges sostractives. 3. Utilització tècnica dels pigments per a experimentar l'absorció de la llum per barreja dels tres colors primaris. 4. Experimentació del comportament del color en combinar-se amb altres colors, i percebre els seus efectes estètics. 5. Observació, mitjançant elements òptics, de les reproduccions realitzades en el sistema offset, i constatar que estan realitzades amb els tres colors primaris i amb el negre. 6. Observació de la pantalla del televisor mitjançant elements òptics per a comprovar l'existència de les tres llums primàries.	1. Curiositat i delit en la percepció del color en la natura. 2. Valoració de la importància que té el color en el nostre entorn. 3. Gust per l'obtenció de colors a partir dels tres pigments primaris. 4. Valoració de la utilitat del color en les diferents activitats humanes. 5. Gust per l'exactitud, ordre i neteja en l'elaboració de representacions cromàtiques. 6. Sensibilitat davant els efectes del color. 7. Apreciació de la importància que té l'ocupació del color en l'obra d'art.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els/les alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Presenta tots els treballs realitzats al llarg d'aquesta unitat? Amb quin resultat? (*)

(La valoració de cadascun d'aquests treballs es podrà fer seguint els criteris que es proposen per a avaluar les activitats.)

- Sap que el color és una sensació produïda en la ment?
- Sap diferenciar entre suma de llums i suma de pigments?
- Reconeix els colors primaris i els secundaris?
- És capaç de diferenciar un contrast complementari de la resta dels contrastos?
- Analitza i reconeix en una imatge si aquesta presenta o no una gamma cromàtica?
- En observar una imatge gràfica impresa en offset, sap reconèixer que aquest cromatisme és el resultat de superposició de trames amb els colors primaris i el negre?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe?
- Presenta el treball en la data prevista?
- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?
- Participa activament, si el treball és en grup?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- A través de les activitats proposades en la unitat, es pretén introduir l'alumnat en els conceptes bàsics

de la percepció del color, així com en el maneig de les barreges dels pigments.

- Mitjançant les activitats proposades, han de descobrir les variacions i els efectes cromàtics del color.
- Amb el contingut d'aquesta unitat s'intenta desenvolupar i potenciar el seu sentit plàstic i estètic del color.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitat 1

En aquesta activitat es pretén que els alumnes descobrisquen els resultats de la síntesi sostractiva, és a dir, com poden obtenir-se els colors secundaris per barreja dels colors primaris entre ells. Al mateix temps s'ordenen els colors primaris i secundaris per a formar el cercle cromàtic.

- En aquesta activitat ha de quedar clar que del to saturat s'obtenen les gradacions dels valors cap al blanc i cap al negre.

Activitat 2

Es pretén que els alumnes entenguin l'efecte del contrast del color. En el cercle cromàtic els colors quedaran disposats de manera que en els seus extrems estiguin situats els colors contraris. Cal diferenciar entre colors contraris i colors complementaris. Els contrastos complementaris afecten els primaris i secundaris diametralment oposats, mentre que en els altres contrastos afectaran barreges terciàries.

Els alumnes han de descobrir que en els contrastos complementaris, aquests colors s'aviven més quan estan junts que quan estan al costat de qualsevol altre color.

- Un fenomen semblant succeeix quan es combinen quatre colors entre ells. El resultat cromàtic varia segons el criteri amb que s'hagen combinat.

En aquesta activitat van a realitzar-se gammes de color. Es pretén amb això despertar en l'alumne la sensibilitat cap a les harmonies del color, i que manifeste la sensació que li produeix en contemplar-les.

Els alumnes en aquesta activitat poden apreciar com s'obtenen els colors apagats o grisos barrejant els tres colors primaris en diferents proporcions. Es pretén també que observen que a les reproduccions en color amb el sistema offset només s'utilitzen els tres colors primaris i el negre.

UNITAT DIDÀCTICA 4. LA TEXTURA

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 10 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

- Concepte.

– Vista i tacte 2 sessions

– Percepció textures.

– La taca 1 sessió

– Materials i tècniques.

– Referents artístics 2 sessions

– Activitats 1,2, 3 i 4 6 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals que es consideren més adequats per a que, al llarg de la Unitat didàctica 4, els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. Traçats geomètrics elementals: – Paral·lelisme. – Perpendicularitat. – Angles. – Mediatriu. – Bisectriu. 2. La circumferència: – Polígons inscrits. – Divisió de la circumferència. 3. Polígons regulars a partir del costat.	1. Observació i anàlisi d'imatges. 2. Ocupació i maneig d'instruments. 3. Ocupació dels traçats geomètrics per a la construcció de polígons. 4. Realització de polígons estrellats a partir de polígons regulars.	1. Valoració de les organitzacions, senzilles geomètriques de l'entorn. 2. Gust per la precisió, exactitud, ordre i neteja en l'elaboració de representacions gràfiques. 3. Maneig correcte i conservació dels instruments de treball. 4. Actitud de curiositat per conèixer la manifestació de casos de simetria i geometria a la natura.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els/les alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Ha fet totes les activitats de la unitat? Amb quin resultat? (*)

(La valoració de cadascun d'aquests treballs es podrà fer seguint els criteris que es proposen per a avaluar les activitats.)

- Sap que el color és una sensació produïda en la ment?
- Reconeix els colors primaris, secundaris i terciaris?
- Sap amb quins colors es formen els secundaris i terciaris?
- És capaç de classificar o diferenciar una sèrie de colors atenent a la seua pertinença a gammes càlides o fredes?
- Pot “definir” o diferenciar una sèrie de colors atenent a les seues propietats de to, saturació i lluminositat?
- A la vista d'una sèrie d'imatges distingeix entre aquelles que presenten contrastos cromàtics i aquelles en les quals predomina l'afinitat? Podria en cada cas reconèixer els diferents tipus de contrast o afinitat?
- Analitza o és capaç de classificar una imatge, tenint en compte el tipus d'harmonia cromàtica que presenta?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe?
- Presenta el treball en la data prevista?
- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?

- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?
- Participa activament, si el treball és en grup?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- És una unitat eminentment pràctica en relació amb “el saber veure” i el “saber fer”, que es presta a la recerca i experimentació amb materials poc usuals.
- S'ha d'il·lustrar el tema amb imatges reals o projectades.
- És convenient exposar els treballs a l'aula, així s'amplia el banc de dades memorístic de cada alumne i s'intercanvien experiències procedimentals.
- Són activitats que generen molt de material de deixalla i brutícia. Es recomana usar guardapols.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitat 1

Es tracta de crear un fitxer per grup perquè els alumnes disposen d'un ampli banc de dades.

- S'ha de distingir entre textures reals i imatges de textures.
- S'ha d'utilitzar un llenguatge correcte en les descripcions.

Activitats 2, 3 i 4.

Amb aquestes activitats es pretén que experimenten amb textures i materials diversos. I que observen el suggeridor que són les formes que es generen amb les textures casuais.

- Convé il·lustrar l'activitat amb imatges de pintures matèriques i experiències procedimentals d'artistes plàstics.
- Aquestes activitats requereixen ordre per a evitar que la classe es convertisca en un escombraire.
- S'hi poden exposar i comentar els treballs més suggeridors.

UNITAT DIDÀCTICA 5. LA FORMA GEOMÈTRICA

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 13 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

- Traçats geomètrics elementals 1 sessió
- Resolució i traçat d'elements simples .. 1 sessió
- Divisió de circumferències. 1 sessió

- Construcció de polígons regulars 1 sessió
- Referents artístics
- *Activitat 1* 1 sessió
- *Activitat 2* 2 sessions
- *Activitat 3* 2 sessions
- *Activitat 4* 2 sessions
- *Activitat 5* 2 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts de la Unitat Didàctica que es consideren més adequats perquè els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. La taca-textura com a element configurador de formes. 2. Concepte de textura: – Percepció visual. – Percepció tàtil. 3. Classes de textures. – D'origen natural. – D'origen artificial. 4. L'expressivitat de la textura en l'art. 5. La textura gràfica. 6. Materials i tècniques: – Collage. – Dibuix picat. – Pintura al tremp. – Retoladors. – Ceres. – Tècnica mixta. – Estampació.	1. Observació dels diferents aspectes superficials –tàctils o visuals– de determinats materials. 2. Modificació de l'aspecte superficial de determinats materials, afegint-los color amb dues tècniques diferents, per a obtenir diferents qualitats plàstiques. 3. Recopilació i selecció de materials diversos, amb textures significatives, utilitzant-los per a definir formes amb finalitat marcadament expressiva. 4. Gestació d'una obra: esbossos, materials adequats, realització... 5. Observació dels canvis que es produeixen en les textures amb el pas del temps i l'acció dels agents naturals. 6. Aprofitament de les textures casuais per a l'elaboració d'obres plàstiques.	1. Curiositat i sensibilització davant els aspectes texturals de l'entorn. 2. Reconeixement de les qualitats texturals de certs materials i disposició per a manipular-los amb vista a variar el seu aspecte i dotar-los de noves qualitats plàstiques i expressives. 3. Recerca de solucions originals i expressives. 4. Disposició per a explorar les pròpies possibilitats artístiques i gust per portar-les a terme. 5. Valoració de la memòria visual. 6. Interès i gust per conèixer, contemplar i estudiar obres d'art que siguin fàcilment accessibles, valorant la textura com un dels aspectes plàstics que determinen la seva qualitat. 7. Gust per cuidar la neteja i presentació dels treballs. 8. Cura i conservació del material. 9. Valoració de l'ordre i la neteja en l'aula o taller.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els alumnes i alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Coneix i distingeix les formes poligonals?
- Sap dividir una circumferència en parts iguals?
- Coneix i realitza correctament els traçats geomètrics elementals?
- És capaç d'utilitzar els instruments i procediments més adequats per a resoldre els traçats geomètrics?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe?
- Presenta el treball en la data prevista?
- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?

- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?
- Participa activament, si el treball és en grup?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- Es pretén introduir l'alumne/a en l'estudi de la geometria, que sàpia utilitzar l'instrumental bàsic i realitzar figures geomètriques simples.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitats 1, 2 i 3

- Es pretén que l'alumne/a descobreixca i aprecie la necessitat de la precisió en els traçats geomètrics, així com la correcta utilització de l'instrumental adequat.

Activitats 4 i 5

- Es pretén que l'alumne descobreixca la part estètica i decorativa de la geometria.

UNITAT DIDÀCTICA 6. IGUALTAT I SEMBLANÇA

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 9 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

- Proporció i desproporció.
- La figura humana en relació amb els objectes del seu entorn.

- Maneres de mesurar.
- Relacions entre formes.
- Igualtat, simetria i semblança.
- Escales. Escales gràfiques 2 sessions
- Referents artístics i tècnics
- *Activitats 1, 2, 3, 4 i 5* 7 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts de la Unitat Didàctica que es consideren més adequats perquè els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. La proporció i la desproporció com a components bàsics de l'expressió. 2. L'home com a unitat de mesura o mòdul per a totes les coses relacionades amb ell. 3. Concepte elemental d' "ergonomia". - Relació forma-ús. 4. Relació entre les parts d'una mateixa forma. 5. Relacions entre formes: - Igualtat. - Semblança. 6. Concepte d'escala. - Escales de: • ampliació. • reducció. • naturals. - Escales gràfiques. 7. Les escales com aplicació d'igualtat i semblança. 8. La proporció i l'ús del mòdul en el disseny, l'art i la publicitat.	1. Determinació visual de les proporcions o desproporcions entre les diferents parts d'una composició gràfico-plàstica, valorant-les com a components bàsics de l'expressió. 2. Comprovació, mitjançant l'observació, que les persones són el mòdul o unitat de mesura per a totes les coses relacionades amb elles. 3. Realització d'un collage en el qual es relaciona la grandària dels objectes amb el de la figura humana, per a adaptar-los i subordinar-los a ella. 4. Realització gràfica d'una imatge semblant a altra donada, prenent com a mòdul una part de la mateixa i utilitzant-la com a unitat de mesura. 5. Realització gràfica d'una imatge semblant a altra donada, utilitzant el procediment de la quadrícula. 6. Utilització d'escales gràfiques per a proporcionar formes. 7. Observació de l'ús del cànon i la proporció en diverses obres: d'art, publicitat, disseny, etc.	1. Valoració de la proporció com un dels components bàsics en l'entorn natural o artificial. 2. Valoració de la proporció o desproporció com un element d'expressió. 3. Valoració de la figura humana com a unitat de mesura dels objectes i de les coses relacionades amb ella. 4. Valoració de la importància del factor ergonòmic en la maniobrabilitat i manipulació dels objectes dissenyats per al nostre ús. 5. Interès per descobrir les relacions de proporció que hi ha entre les parts d'un tot i per conèixer els mètodes que ens ajuden a reproduir-les. 6. Valoració de la proporció i l'escala com a factors determinants en el dibuix tècnic, industrial, arquitectònic, etc. 7. Valoració de la precisió, rigor i neteja en la realització dels traçats que així ho requereixen i conservació dels instruments de precisió. 8. Valoració de l'ordre i neteja en l'aula.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els/les alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Ha fet totes les activitats de la unitat? Amb quin resultat? (*)

(L'avaluació de cadascuna de les activitats de la unitat es podrà fer seguint els criteris que es proposen per a avaluar les activitats.)

- En aplicar el mòdul com a unitat de mesura, l'objecte o forma realitzada manté les relacions de proporcionalitat?
- En aplicar la quadrícula com a mètode, l'objecte o forma realitzada manté les relacions de proporcionalitat?
- Sap mantindre adequadament les relacions de proporcionalitat que existeixen entre els elements d'una composició?
- Coneix els conceptes d'igualtat i semblança?
- És capaç de construir una escala gràfica?
- Sap utilitzar adequadament una escala per a ampliar o reduir una forma o dibuix?
- Sap dibuixar figures iguals a altres donades utilitzant: la translació, la quadrícula, les escales?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe?
- Presenta el treball en la data prevista?

- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?
- Participa activament, si el treball és en grup?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- Es pretén que l'alumne/a conega les diferents formes de mesurar i observe com l'ésser humà és el centre de mesures de tot allò que li envolta.
- L'alumne/a ha de valorar les diverses formes de crear figures semblants.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitats 1 i 2

- Es pretén realitzar una figura semblant reduïda mitjançant la quadrícula, la superfície a copiar, mètode que ja utilitzaven els egipcis, així com l'encaix de formes.

Activitat 3

- Valorar la simetria com a generadora d'igualtats oposades.

Activitats 4 i 5

- Conèixer i apreciar la utilització d'escales gràfiques, mètode que requereix major precisió que els anteriors.

UNITAT DIDÀCTICA 7. ESPAI I VOLUM

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar en 12 sessions repartides de la següent forma.

- Els éssers i els objectes són corporis.
- La llum defineix les formes i els volums.

- Percepció del volum en el plànol.
- Perspectiva intuïtiva.
- El relleu escultòric.
- Referents artístics 2 sessions
- *Activitats 1, 2, 3, 4 i 5* 10 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts de la Unitat Didàctica que es consideren més adequats perquè els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. Concepte de volum. 2. Els objectes tenen tres dimensions. 3. Formes naturals i formes artificials. 4. El volum realitzat tridimensionalment. 5. La llum defineix les formes i els volums. 6. La perspectiva com a sistema de representació tridimensional. 7. Percepció de volum en el pla per associació de perspectiva més clarobscur. 8. Aplicació de clarobscur a estructures en perspectiva.	1. Modificació del plànol mitjançant talls i doblegats. 2. Creació de volums geomètrics apilables. 3. Elaboració de volums amb materials mal·leables. 4. Producció d'efectes lumínics afectant l'aparença dels volums pel canvi de posició del focus lluminós. 5. Ocupació del clarobscur per a percebre el relleu en el pla. 6. Ocupació de la perspectiva i el clarobscur per a percebre la sensació de volum en el pla.	1. Sensibilització davant les variacions visuals produïdes pels canvis lumínics. 2. Predisposició a captar efectes de profunditat espacial en el pla a les obres pictòriques. 3. Valoració de la capacitat espacial, per a visualitzar formes tridimensionals. 4. Descobrir la importància que té el clarobscur en la percepció de volum en el pla.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els alumnes i alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Presenta tots els treballs realitzats al llarg d'aquesta unitat? Amb quin resultat? (*)

(La valoració de cadascun d'aquests treballs es podrà fer seguint els criteris que es proposen per a avaluar les activitats.)

- Relaciona el volum entre l'objecte real i la imatge de l'objecte representat?
- És capaç de realitzar cossos geomètrics a partir dels seus desenvolupaments?
- Sap realitzar objectes tridimensionals amb materials mal·leables?
- Realitza adequadament les gradacions de clarobscur?
- Sap conjugar l'element perspectiu amb l'associació del clarobscur?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa en classe?
- Presenta el treball en la data prevista?
- S'adequa el resultat al que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- En tota la unitat es pretén reforçar el concepte del tridimensional com una mica corpori o tàctil, com a objecte compacte que omple un lloc a l'espai real.
- D'altra banda, es vol manifestar la sensació de volum, que es pot obtenir al pla gràfic, mitjançant l'associació de perspectives i clarobscur.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitat 1

- En aquesta activitat es pretén transformar el pla bidimensional en un element tridimensional a partir de talls i plecs de la superfície per a crear la tercera dimensió.

Activitats 2 i 3

- L'activitat pretén crear el volum escultòric destacant els seus dos aspectes fonamentals: el relleu i l'escultura exempta del pla o de silueta rodona. En el primer cas modificant la superfície mitjançant incisions buidant les parts tallades i superposant-les sobre la superfície inicial. En el segon cas escalabornant el bloc fins a obtenir la forma.

Activitat 4

- Mitjançant clarobscur, ja siga en blanc i negre o en color, es pretén crear la il·lusió de relleu en el pla.

Activitat 5

- En aquesta activitat es pretén crear en el pla gràfic la sensació de volum, associant el clarobscur a l'estructura lineal de la perspectiva.

UNITAT DIDÀCTICA 8. LA IMATGE TECNOLÒGICA

1. ÍNDEX I TEMPS PREVIST PER A DEDICAR A AQUESTA UNITAT

Aquesta unitat es pot desenvolupar aproximadament en 4 sessions, les quals es podran distribuir de la següent manera:

– Procés evolutiu.

- Diversitat d'imatges.
- Manipulació d'imatges tecnològiques.
- Els videojocs.
- El relleu escultòric.
- Referents artístics.
- *Activitat 1* 4 sessions

2. CONTINGUTS

Continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals que es consideren més adequats perquè, al llarg de la unitat didàctica 8, els estudiants desenvolupen i adquireixen les capacitats indicades en els objectius generals de l'àrea.

SABER (CONCEPTES)	SABER FER (PROCEDIMENTS)	SABER SER (ACTITUDS)
1. Definició d'imatge. 2. Imatge i realitat. Iconicitat, figuració/abstracció. 3. Relació dels diferents grups de les formes artificials amb el llenguatge plàstic i visual (formes funcionals amb el disseny, artístiques amb l'art, etc.). 4. Sintaxi dels llenguatges visuals específics: plànols, imatges digitals i videojocs. 5. Imatges fixes i en moviment. 6. Transformacions i manipulacions d'imatges. 7. Evolució social i tecnològica dels videojocs. 8. La imatge representativa i simbòlica. Símbols i signes dels llenguatges visuals.	1. Observació d'imatges , anàlisi i comparança, en funció del seu ús i finalitat. 2. Comparança d'imatges d'un mateix objecte. 3. Observació i anàlisi dels aspectes formals de determinades imatges tenint en compte factors plàstics (composició, enquadrament, angulació) i narratius. 4. Realització de manipulacions formals sobre imatges impreses amb la finalitat de dotar-les d'un nou contingut. 5. Organització de formes en el camp visual i distribució de forma equilibrada. 6. Gestació progressiva i organitzada d'un videojoc. 7. Observació i anàlisi dels signes gràfics que intervenen en un programa de gestió d'imatges. 8. Investigació estilística dels elements figuratius que intervenen en la configuració dels videojocs .	1. Actitud de curiositat i sensibilització davant certs aspectes formals del món circumdant. 2. Curiositat i gust per conèixer les representacions icòniques d'un mateix objecte i les seues finalitats específiques. 3. Observació dels trets particulars dels diferents llenguatges visuals. 4. Interès per conèixer l'organització interna de qualsevol missatge visual i la relació entre la seua forma i el seu contingut. 5. Disposició per a descobrir dimensions estètiques i qualitats expressives en les imatges que ens envolten. 6. Valorar la importància de la composició en obres pròpies i alienes. 7. Actitud crítica davant els aspectes positius i negatius de la imatge tecnològica, i rebuig dels elements que suposen discriminació sexual, social o racial, i el seu possible caràcter addictiu. 8. Recerca de solucions originals a l'hora d'enfrontar-se a representacions gràfiques, superant estereotips i convencionalismes. 9. Reconeixement de la necessitat de desenvolupar un gust personal i uns valors estètics davant les formes i imatges del seu entorn i de la seua època. 10. Interès per conèixer el vocabulari específic per a ampliar les seues possibilitats d'expressió. 11. Actitud positiva i participativa en els treballs en grup. 12. Gust per l'ordre i neteja en l'elaboració i presentació dels treballs. 13. Maneig correcte i conservació dels instruments de treball. 14. Valoració de l'ordre i neteja en l'aula o taller.

3. CRITERIS D'AVUACIÓ

Suggerim una sèrie de criteris que es poden avaluar amb vista a valorar si els/les alumnes han assimilat els continguts d'aquesta unitat.

És important tindre en compte que s'han d'avaluar tant l'adquisició de conceptes com el domini de procediments i l'adquisició o desenvolupament de determinades actituds.

- Presenta tots els treballs realitzats al llarg d'aquesta unitat? Amb quin resultat? (*)

(La valoració de cadascun d'aquests treballs es podrà fer seguint els criteris que es proposen per a avaluar les activitats.)

- Relaciona imatge i tecnologia?
- És capaç de realitzar modificacions d'imatges utilitzant l'ordinador?
- Sap manipular els programes adequats?
- Realitza adequadament els fotomuntatges?

(*) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

- Porta el material i treballa a classe?
- Presenta el treball en la data prevista?

- S'adequa el resultat a allò que es demanava i es pretenia en aquesta activitat?
- És correcta la realització de l'exercici?
- El resultat és imaginatiu i personal?
- És bona la presentació i la neteja del treball?
- Cuida el material i col·labora en el manteniment de la neteja de l'aula?

4. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

A) GENERALS

- Es pretén apropar les noves tecnologies a l'aula i que els/les alumnes es familiaritzen amb els programes de tractament d'imatges.
- També es pretén prevenir l'addicció als videojocs.

B) PER A CADASCUNA DE LES ACTIVITATS

Activitat 1

- Es pretén que els/les alumnes manipulen imatges, ja siga utilitzant les noves tecnologies o pel mètode tradicional del fotomuntatge.

V
Criteris d'avaluació

1. CRITERIS D'AVALUACIÓ DE L'ÀREA D'EDUCACIÓ PLÀSTICA I VISUAL

Aquests criteris d'avaluació hauran d'utilitzar-se de manera flexible tenint en compte si els alumnes cursen o no aquesta àrea en l'últim any, en funció dels continguts que configuren aquest quart curs.

L'ensenyament de l'Educació plàstica i visual en aquesta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les següents capacitats:

1. **Identificar els elements constitutius essencials (configuracions estructurals, variacions cromàtiques, orientació espacial i textura) d'objectes i/o aspectes de la realitat.**

Amb aquest criteri es comprova si l'alumne/a és capaç d'identificar les qualitats que determinen el seu valor físic, funcional o estètic i de descriure mitjançant recursos plàstics les proporcions i les relacions de forma, color, ritme, textura, presents en la realitat per a interpretar-la objectiva o subjectivament.

2. **Representar objectes i idees de forma bi o tridimensional aplicant tècniques gràfiques i plàstiques i aconseguir resultats concrets en funció d'unes intencions comunicatives, funcionals o estètiques.**

Aquest criteri permet conèixer si l'alumnat és capaç d'usar els elements bàsics de la representació gràfico-plàstica i de prendre decisions especificant els objectius i les dificultats, proposar diferents opcions tenint en compte les conseqüències i avaluar com és la millor solució a una proposta.

3. **Diferenciar i reconèixer els processos, tècniques, estratègies i materials en imatges de l'entorn audio-visual i multimèdia.**

Mitjançant aquest criteri es pretén saber si l'alumnat és capaç d'utilitzar i analitzar els mitjans tecnològics com a instruments d'expressió visual mostrant una actitud crítica enfront de les manifestacions insolidàries, sexistes i discriminatòries.

4. **Elaborar i participar, activament, en projectes de creació visual cooperatius, com produccions videogràfiques o plàstiques de gran grandària, aplicant les estratègies pròpies i adequades de la investigació i creació visual i plàstica.**

Aquest criteri permet conèixer si l'alumnat manifesta actituds de respecte, tolerància, flexibilitat i in-

terès afavorint, d'aquesta manera, la competència social.

5. **Realitzar creacions plàstiques o de disseny seguint un procés ordenat d'investigació i creació, demostrant valors d'iniciativa, creativitat i imaginació.**

Mitjançant aquest criteri es pretén comprovar si l'alumnat és capaç de prendre consciència de les necessitats en funció dels objectius i de valorar, críticament, la seua producció acceptant els propis errors com a instrument de millora.

6. **Triar i aplicar els materials, tècniques i procediments més adequats per a elaborar un producte visual i plàstic sobre la base d'uns objectius prefixats i a l'auto avaluació contínua del procés de realització.**

Amb aquest criteri es comprova si l'alumnat és capaç d'utilitzar estratègies compositives adequades, realitzar un bon ús de les tècniques i diferenciar l'origen i variacions dels elements visuals (llum, ombra i textura) per a realitzar les seues pròpies creacions.

7. **Distingir els diferents estils i tendències de les arts visuals a través del temps i atenent la diversitat cultural.**

Aquest criteri pretén avaluar si l'alumnat és capaç d'analitzar i valorar les formes i imatges que proposa el camp de l'art i el nivell d'interès mostrat per l'estudi, anàlisi i interpretació de les mateixes.

8. **Analitzar críticament missatges visuals i audiovisuals de l'entorn, discriminant el seu contingut informatiu del retòric.**

Aquest criteri permet conèixer si l'alumnat ha estat format per a respondre amb autonomia i criteri al deversall comunicatiu de l'entorn audiovisual.

9. **Utilitzar amb agilitat i competència els mitjans tecnològics de generació, manipulació i creació d'imatges que s'hagen emprat a l'aula.**

Aquest criteri pretén avaluar si l'alumnat ha adquirit competències suficients en l'aplicació dels mitjans tecnològics i si podrà, de manera autònoma, usar-los en els diversos processos d'aprenentatge al llarg de la seua formació.

10. **Prendre decisions especificant els objectius i les dificultats, proposant diverses opcions i avaluar quina és la millor solució.**

Aquest criteri pretén conèixer si l'alumnat adquireix habilitats per a ser autònom, creatiu i responsable en el treball.

11. Utilitzar recursos informàtics i noves tecnologies en el camp de la imatge fotogràfica, el disseny gràfic, el dibuix assistit per ordinador i l'edició videogràfica.

Criteri que pretén avaluar si l'alumnat és capaç d'utilitzar diversitat d'eines de la cultura actual relacionades amb les tecnologies de la informació i la comunicació per a realitzar les seues pròpies creacions.

12. Col·laborar en la realització de projectes plàstics que comporten una organització de forma cooperativa.

Mitjançant aquest criteri es pretén comprovar si l'alumnat és capaç d'elaborar i participar, activament, en projectes cooperatius aplicant estratègies pròpies i adequades del llenguatge visual.

13. Realitzar obres plàstiques experimentant i utilitzant diversitat de tècniques d'expressió gràfico-plàstica (dibuix artístic, volum, pintura, gravat...).

En aquest criteri s'intenta comprovar si l'alumnat coneix diferents tipus de suports i tècniques bidimensionals (matèries pigmentàries i gràfiques) i tridimensionals (materials de deixalla i mal·leables).

14. Utilitzar la sintaxi pròpia de les formes visuals del disseny i la publicitat per a realitzar projectes concrets.

Amb aquest criteri es tracta de comprovar si l'alumnat és capaç de distingir en un objecte simple bé dissenyat els seus valors funcionals units als estètics (proporció entre les seues parts, color, textura, forma, etc.).

15. Elaborar obres multimèdia i produccions videogràfiques utilitzant les tècniques adequades al mitjà.

Aquest criteri pretén avaluar si l'alumnat és capaç de reconèixer els processos, les tècniques i els materials utilitzats en els llenguatges específics fotogràfics, cinematogràfics i videogràfics (enquadraments, punts de vista, trucatges...).

16. Descriure objectivament les formes, aplicant sistemes de representació i normalització.

Amb aquest criteri s'avalua si l'alumnat és capaç de representar la realitat tal com la veu sobre un suport bidimensional mitjançant representacions que no requereixen operacions complicades en el seu traçat. S'avaluarà la correcció en el traçat geomètric dels elements utilitzats, la seua adequada relació entre distància i grandària i la seua disposició en l'espai.

17. Reconèixer i llegir imatges, obres i objectes dels entorns visuals (obres d'art, disseny, multimèdia...)

Aquest criteri pretén conèixer si l'alumnat és capaç de tindre actituds crítiques i d'estima i respecte cap a les manifestacions plàstiques i visuals del seu entorn, superant inhibicions i prejudicis.

18. Utilitzar amb agilitat i competència els mitjans tecnològics de generació, manipulació i creació d'imatges que s'hagen emprat a l'aula.

Aquest criteri pretén avaluar si l'alumnat ha adquirit competències suficients en l'aplicació dels mitjans tecnològics, i podrà de manera autònoma usar-los en els diversos processos d'aprenentatge al llarg de la seua formació.

